

El despertar històric de Centcelles

Lluís Papiol Molné

Resum: comentari sobre la iconografia del mosaic de la cúpula del monument romà de Centcelles i apunts biogràfics dels emperadors que podrien estar-hi representats.

Paraules clau: mosaic, art romà, Cristianisme, monument de Centcelles, Constantí.

Resumen: comentario sobre la iconografía del mosaico de la cúpula del monumento romano de Centcelles y apuntes biográficos de los emperadores que podrían estar representados en él.

Palabras clave: mosaico, arte romano, Cristianismo, monumento de Centcelles, Constantí.

El monument de Centcelles, des de mitjans del segle XVIII, ha estat objecte d'investigacions i descripcions durant el primer pas cap a l'aclariment del seu significat, encara que no definitiu, amb la trobada al 1877 dels mosaics a la cúpula de l'edifici central. Durant aquest temps passat faltava un ampli pla de neteja i de restauració de les restes antigues, tant dels mosaics com de les construccions mateixes. L'Institut Arqueològic Alemany va començar a l'any 1959 els treballs sistemàtics de neteja i conservació de la cúpula dels mosaics. El gener d'aquest mateix any l'Institut va assumir la tasca de netejar la cúpula emprant mètodes moderns. Va ser precis buscar un tècnic experimentat en la matèria i l'Institut es va posar en contacte amb Mr. Ernest Hawkins, de nacionalitat anglesa, Assistant Field Director del Byzantine Institute of America a Estambul, el qual després d'haver realitzat una prova en el transcurs d'una visita prèvia va manifestar que estava disposat a començar aquest treball.

El senyor Hawkins va treballar a Centcelles en dues ocasions: de gener a març de 1959 i de gener a mitjans de març de 1960. Durant la primera estada a Centcelles, el senyor Hawkins va tenir l'oportunitat de instruir-nos per separat. Jo, el qui subscriu aquest article, Lluís Papiol Molné, també vaig tenir la responsabilitat, de manera que vaig poder executar el seu treball de neteja i restauració

Centcelles i Constantí (1960).

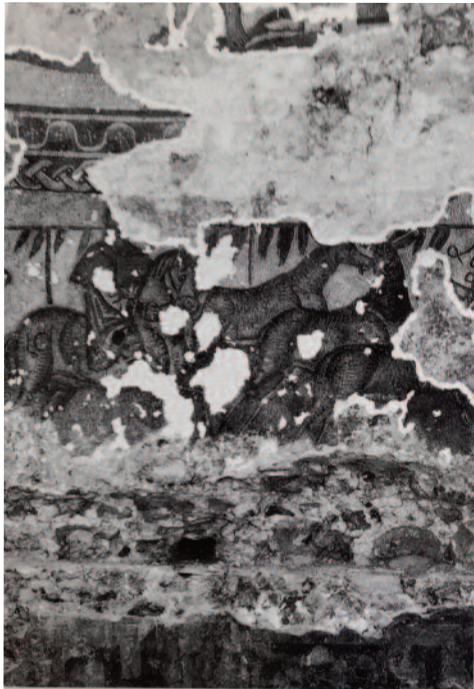
a plena satisfacció durant els mesos següents, sota la supervisió de l'institut Arqueològic Alemany.

Primer de tot es va netejar la zona de la cacera, així com la zona intermèdia, i es va activar notablement en el transcurs del semestre següent el treball dels frisos inferiors i mitjà; després, ens vam dedicar especialment a la neteja de les estacions de l'any, els quatre quadres amb els entronitzats i el zenit.

A la fase definitiva del procés de neteja es va procedir a consolidar la superfície del mosaic que s'anava a netejar i, després, només feia falta rodejar les vores amb un marc consistent, format per una barreja de sorra de marbre, cal i una mica de ciment blanc (grifi) per tapar la forma semblant, reomplint els forats grans que hi havia a l'interior. Assegurant especialment aquells llocs on rere el mosaic existien nius d'ocells, dracs, abelles o insectes. Aquest treball va ser molt minuciós i difícil, perquè moltes tesselles es movien i després les havia de col·locar correctament al seu lloc original.

Cúpula del mosaic. A l'esquerra, el costat sud-oest; a la dreta, el costat nord-est. Estat 1960.

Tres fases de la restauració dels mosaics.

El procediment a seguir a la neteja del mosaic depenia de la natura de les tessel·les. En el mosaic de la cúpula de Centelles trobem cubs de marbre, pedres de vidre i pedres naturals. A la zona de la cacera i també en les dels quadres de temàtica cristiana abunden les tessel·les de marbre i pedra natural, mentre que en les zones superiors, les estacions de l'any, els quadres dels quatre entronitzats i el zenit, la immensa majoria són de vidre. A la vegada, i en un nombre major, es van emprar tessel·les metàl·liques d'or, però en molts casos la fulla d'or, protegida només per una fina capa de vidre, que s'ha després.

A la neteja dels mosaics anaven units també els treballs de conservació del monument, tenint present els grans danys que s'hi havien realitzat en èpoques anteriors, durant segles. Sobretot, l'aigua de la pluja, que s'infiltrava a la cúpula i a tot l'edifici i que havia ocasionat danys de consideració i, molt especialment, la severa mà de l'home en disparar amb bales de perdigons als ocells que volaven per la part de dalt de la cúpula.

De la representació de la caça, es troba un davant d'un grup de caçadors en actitud de descans, orientats cap al centre, on hi ha el caçador major, com a figura central, enmig dels seus companys. Un ajudant condueix, des de la part esquerra en direcció al grup, dos cavalls abillats; a la dreta, un esquivador amb dos gossos que, amb la mà dreta aixecada, dona el senyal que tot està allà disposat per a la caça. El cap del caçador gran destaca del conjunt gràcies a la seva posició frontal, als seus ulls grans que miren cap amunt i a la utilització de tessel·les molt petites en la seva figura, el que li dona una gran qualitat. Cap a la dreta; és a dir, cap a l'est, continua amb la partida de la caça amb els munters amb gossos, els ajudants que porten mules carregades amb xarxa, així com una escena quasi destruïda amb dos genets que saluden cap enrere. A l'esquerra, és a dir, a l'oest del grup de caçadors, podem observar cinc ajudants que porten una xarxa i aparells per a construir un camí de fugida pel qual els animals han de ser adreçats durant la caça; a continuació, hi ha una batuda a cavall, que en el centre destaca el

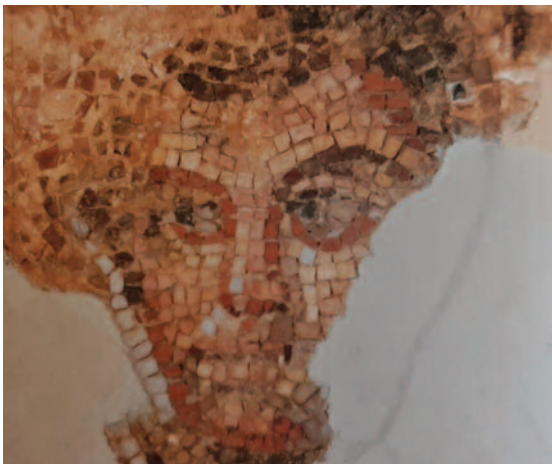

Caps dels caçadors. Al centre, el relat del «Dominus»

dominus, i a l'esquerra el genet encaputxat, en la qual dos grups, cadascun format per un cérvol i dos cérvoles, són empesos per un d'aquests camins de fugida que fa una gran xarxa. Sobre l'entrada, al sud, davant del grup de caçadors en actitud de descans, hi ha la representació d'una vil·la, cap a la qual es dirigeixen des del costat dret dos ajudants amb una mula sobre la que hi ha una cérvola morta.

Una sanefa trenada i una altra ondulada separen la representació de la caça dels compartiments de la zona central amb escenes de l'Antic i el Nou Testament, separades per columnes jòniques en espiral, de les quals fins ara se n'han pogut identificar nou. Començant pel costat Sud, a sobre de l'entrada, les escenes en ordre consecutiu són les següents:

- Escena quasi totalment destruïda.
- Adam i Eva. Es conserva la cama dreta i part del tronc d'Adam, amb algunes tesselles verdes que corresponen a la fulla de parra.
- Daniel a la fossa dels lleons. Es conserva part del cos nu de Daniel, amb les mans aixecades en actitud d'oració i un dels lleons a sota a la dreta.
- Escena no identificada: es tracta d'un home que tenia la mà dreta aixecada.
- Escena no identificada: a la dreta, una càtedra sobre la que hi ha assegut un home; en el centre, cap a l'esquerra, hi ha un pastor amb un bastó i a l'esquerra una dona que mira al pastor.
- Jonàs sota a les fulles d'una carabassera. Es conserven les cames creuades d'un home descansant i restes de la carabassera.

A l'esquerra, cap del Bon Pastor; a la dreta, cap de personatge desconegut.

- Restes no identificades, si es tracta aquí del moment en què Jonàs és escopit per la balena
- Moment en què Jonàs és llançat al mar. Es conserva la barca de vela ocupada per dos angelots i restes del cos de Jonàs que cau l'aigua.
- Bon Pastor. S'ha conservat el cap i molt poques restes del corder que el pastor portava sobre les espatlles; a sota a la dreta hi ha un tronc d'arbre i les potes d'un corder. Aquesta escena en contrast amb la resta estava emmarcada per columnes blanques que també apareixen a la part sud en el compartiment del davant i, a més, està emmarcada per dues fileres de tesselles daurades i tenia el fons daurat a la part superior. Es troba, a més, en l'eix de l'edifici, just davant de la persona que entra, eix que se situa per sobre del propietari del grup de caçadors i en la escena superior del tron (càtedra nord, i en el medalló del zenit, els quals també sobre fons daurat). No pot sorgir cap mena de dubte que existís una relació entre ells i el propietari del mausoleu.
- L'Arca de Noè. Es tracta d'un bagul fet de fusta, que navega per l'aigua.
- Negativa a adorar la figura d'or. A l'esquerra està assegut Nabucodonosor; a un costat d'ell hi ha restes de dos criats de palau, unes figures bastant més petites, han quedat restes de la figura d'or sobre un pedestal i, a la dreta, restes dels tres joves.
- Resurrecció de Llätzer. Es conserva una part del rostre i del braç dret de Crist, així com dels pilars i part del frontispici de l'edifici on es trobava Llätzer.
- Els tres joves al forn. A sota hi ha les restes del forn amb forma de banyera i amb una boca per on encendre'l; al forn, entre les flames, les restes dels dos joves amb roba frígia i un cap de l'àngel que es dirigeix cap a ells. Després tot està destruït.

A la tercera zona, que està separada de les escenes bíbliques per un ample dibuix imbricat, tenim en els espais diagonals, emmarcats per bandes ornamen-

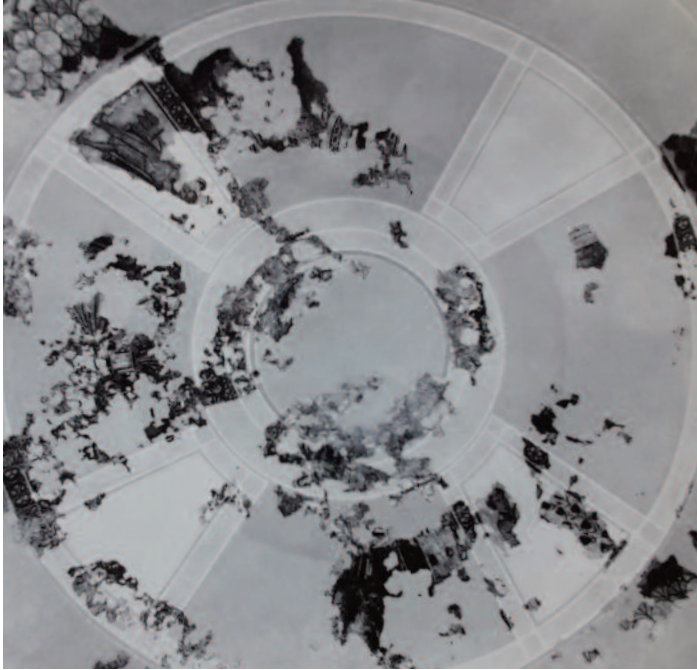
A l'esquerra, cap de la Primavera; a la dreta, cap de la Tardor.

tals representacions de les estacions de l'any i, entre elles, unes grans escenes, el punt principal de les quals està constituït per una figura entronitzada d'una càtedra. De les personificacions de les estacions, que es troben sobre un fons blanc, s'ha conservat el cap del noi que representa la primavera i una part del tronc nu i del braç dret alçat. A l'esquena porta una capa fixada al pit mitjançant una joia. A sota a la dreta, hi ha un camp de lliris. De la figura de l'estiu només en queda una gavella de blat en l'angle superior dret i part d'una sabata vermella. El noi que representa la tardor se'ns presenta nu i porta també una capa cordada sobre el pit amb una joia rodona quedant d'aquesta manera la seva esquena coberta i el cos com emmarcat per tots dos costats. La figura de l'hivern s'ha perdut.

Les escenes de trons es caracteritzen perquè estaven emmarcades per dues filades de tesselles daurades i tenien també a la meitat superior un fons daurat. L'entronitzat es troba aproximadament en el centre d'una elevada càtedra orientada cap a l'esquerra, mentre que la part superior del cos i del cap estan disposades de manera frontal. El cap de l'entronitzat està format en les dues escenes de les quals se n'han conservat restes, per tesselles molt petites, de manera que poden considerar-se com a retrats. A la dreta, és a dir, darrere de l'entronitzat, es troben dues o tres figures que segurament corresponen a ajudants i, a l'esquerra, hi ha de 2 a 4 persones que prenen part en la solemne escena.

Les escenes del tron sobresurten de totes les altres escenes de la cúpula per la riquesa i selecció dels colors dels vestits de les persones representades. El color del vestit, sens dubte una dalmàtica, de la persona asseguda en el tron i per sobre del Bon Pastor (costat nord), és blanc amb amplíssims clavi daurats i galons en les mànigues, que per la part de fora porten rivets de color porpra. Iguals colors i galons porta el vestit de l'emperador Septimi Sever en una pintura que s'ha conservat, i sabem que la vestis alba triumphalis que portava l'emperador bizantí en les festes eclesiàstiques de major relleu tenia aquests mateixos colors. En una altra escena (costat sud) es repeteixen les mostres dels clavi i la sanefa de les mànigues sobre el mateix vestit blanc en colors marrons que van matisant-se cap al violeta. En la tercera escena (costat oest) el personatge assegut en el tron porta en canvi un vestit d'un intens color blau, mentre que els galons estan formats per bandes daurades i vermelles alternades. La quarta escena del tron (costat est) està gairebé totalment destruïda. En representacions imperials fan també pensar les tesselles adornades amb serrells i dibuixos daurats i porpres que es repeteixen en tres quadres, els portadors dels quals les sostenien de tal forma que cobrien amb la tela els avantbraços i mans.

Com que les persones assegudes en trons en les regions celestes que realitzen actes solemnes porten vestits amb colors, en part, certament reservats a l'emperador, mentre que altres participants li tributen honors amb les mans cobertes, caldrà preguntar-se si no estan aquí representats personatges imperials. Sembla que no es tracta d'escenes cristianes. Mentre els emperadors romans es col·locaven després de la seva mort entre els déus no es va prohibir als em-

A dalt, els quatre trons; a baix, el zenit, amb els àngels i al centre el bust de l'emperador Constantí el Gran.

peradors cristians rebre honors després de morts. Eusebi ens explica com els romans després de la mort de l'emperador Constantí el Gran van erigir una estàtua per poder honorar-lo després de mort igual que en vida; van pintar la imatge del cel i van col·locar l'emperador sobre la volta celestial com si estigués descansant tranquil·lament a les regions etèries. Aquesta tradició, segons la qual l'emperador és cridat després de un just i bon govern a seguir regnant amb Déu després de la seva mort va romandre viva a Bizanci durant molt de temps. Aquestes representacions hem d'esperar trobar-les als mausoleus imperials i, sens dubte, a Centcelles.

La composició de la zona de les estacions de l'any, els quadres dels petits genis, situats aproximadament a sobre dels nínxols de les diagonals del monument, estan situats pels quatre costats amb una sanefa ornamental consistent en motius de forma de pètals grocs contraposats i alineats uns al costat dels altres a sobre d'un fons verd, mentre que el personatge assegut en els trons situats entre les estacions només la seva vora inferior limitat per aquest adorn. Per tant, aquests quadres mesuren 20 centímetres més d'alçada que els de les estacions de l'any i com a conseqüència els caps s'aproximen més a la mateixa distància del cercle central del zenit.

De l'escena del zenit, que està marcada per una banda d'espitals en forma de «s» contraposades i per un filet i que tenia també un fons daurat, s'han conservat a la part esquerra els caps i fragments de la túnica verda de dues figures. No se sap si una filada de tesselles blanques va pertànyer a una figura que es trobava en el centre. Es tracta clarament d'una escena que hauríem d'imaginar desenvolupada en el cel però que quasi ja no es pot reconstruir. Però aquests esdeveniments històrics tan importants que s'il·lustren en les escenes dels retrats dels personatges del mosaic de la cúpula de Centcelles, són d'un gran relleu, comprensió i, al mateix temps, molt familiar. Tenim entre altres detalls històrics la representació de dos germans (Constant I i Constanci II) fills de l'emperador Constantí el Gran. Com veiem en el cercle central del zenit es conserven representats dos caps que pertanyen a dos angelots; per tant, el medalló central estaria rodejat d'aquests àngels i en el centre mateix del zenit no hi ha cap dubte que hi havia representada la imatge de l'emperador Constantí el Gran, amb una vestimenta de color blanc, color de porpra, com ha de ser, i en el cel. Constantí el Gran va estar molt unit a la transformació religiosa cap al Cristianisme. La seva victòria sobre Magnenci (312) va fer que es tolerés definitivament el Cristianisme a l'imperi i l'any 313 va proclamar l'Edicte de Milà, que va afavorir els adeptes a la nova religió. La conversió del Cristianisme per part de Constantí va ser un dels esdeveniments històrics religiosos més notables de nosaltres mateixos; els cristians, que ens revelen el seu pas per la història, gravada al mosaic de la cúpula del monument de Centcelles. El diumenge de Pentecostes de l'any 337 va morir Constantí, després de trenta anys de regnat, a les seves possessions de Nicomèdia. A les portes de la seva mort havia rebut el sagrament del baptisme. El Senat romà va col·locar l'emperador mort, com molts dels seus antecessors, a la

l'lista dels déus públics. Constantí mateix, prosseguint la duplicitat de la seva política religiosa, va voler prolongar l'antic culte dels sobirans en el culte cristià de Constantinoble, al lloc central, en mig dels dotze cenotafis dels apòstols. L'església cristiana ha santificat al primer emperador cristià, però millor que l'aurèola de la santedat escau a aquest home de poder i d'encuny de política imperial, el nimbe profà que la Història li concedeix amb el sobrenom de Gran.

Tal com ens va explicar més amunt Eusebi (m. 310), el papa grec, que fou desterrat per Magnenci a Sicília, ens diu que entre altres honors, després de mort l'emperador Constantí el Gran, també van col·locar la seva imatge a la volta celestial.

A sota del mosaic de la cúpula hi havia uns quadres pintats emmarcats en un fris de meandres i separats a la vegada per columnes dels quals només se'n conserven unes petites restes: retrat d'una Dama amb diadema de perles, un paisatge urbà, una escena de caça amb antílops. Les restes de decoració en mosaic en les mitges cúpules dels nínxols als cantons estan molt deteriorades. A sota d'aquesta zona no vam poder distingir més restes de pintura o revestiment de les parets.

LA TETRARQUIA

La Tetrarquia fou el sistema de govern instaurat a l'imperi romà per l'emperador Dioclecià (el 293 d.C.). La gestió del poder era portada per quatre persones: dos augustus, Dioclecià i Maximinià, i dos cèsars, Constanci Clor i Galeri.

El juliol de l'any 306 mor sobtadament l'emperador Constanci Clor a Britànnia i les tropes proclamaren august successor al seu fill Constantí, que més tard fou

Dioclecià

Constantí el Gran

el Gran, raó per la qual aquest va entrar en conflicte i enfrontament directe amb l'emperador Galeri, que havia nomenat per al mateix càrrec a l'emperador Sever, com li corresponia. Constantí s'havia vist obligat a renunciar-hi i a contentar-se amb el títol de cèsar. L'emperador Constantí fou hereu del territori del seu pare (Gàl·lia i Britànnia).

La usurpació de l'emperador Magnenci, fill de Maximinià, a l'any 306, suposa el final o el començament del final del sistema de govern creat per Dioclecià.

El repartiment territorial entre els descendents de l'emperador Constantí el Gran, a l'any 338 a Virinacium suposa que el seu fill Constantí II, seguint com a fill gran la tradició de l'avi i del pare obtingui la supremacia sobre Occident –Britànnia, Gàl·lia, Hispània i, fins a cert punt, exerceixi una tutela sobre Itàlia, Africa i Panònia–, territoris assignats al seu germà l'emperador Constant, el més jove dels germans. La lluita per la supremacia territorial va portar a l'enfrontament entre Constantí II i Constant, que aconseguí atrapar en una emboscada a Constantí II a prop d'Aquileia on va ser mort. I Constant va prendre possessió d'aquesta manera del territori del seu germà; és a dir, d'Hispània, entre d'altres. Les usurpacions van fer la seva aparició precisament a l'empara de les dissensions i conflictes entre els descendents de l'emperador Constantí el Gran. Efectivament, el dia 18 de gener de l'any 350 el comes Magnus Magnentius es va revoltar i va prendre la porpra a Autun com a conseqüència d'una conjura, en la qual també va participar el comes rerum privatarum Marcel·lí. L'exèrcit i el poble

de les Gàl·lies es van unir quasi incondicionalment a l'usurpador. Assabentat de la rebel·lió, l'august legítim, l'emperador Constant, va fugir cap a Hispània (Tàrraco), però fou assassinat per Gaiso, un dels partidaris de Magnenci.

Els esdeveniments polítics que se succeeixen a partir d'aquest moment a l'imperi repercuteixen a la Tarraconense de manera molt indirecta i també hi trobem l'emperador Vetranió, el qual l'any 350 es va mantenir fidel a Constant II, i l'emperador Decenci, parent de Magnenci, i cèsar seu des de juny de l'any 350. A partir d'aquest moment, el monument de Centcelles pren un gran impuls arquitectònic i artístic, il·lustrat amb una gran cripta i amb els fabulosos mosaics de colors amb unes escenes de dibuix que són úniques en què es troba la presència de l'emancipació del cristianisme. Quan visitem Centcelles ens trobem davant d'un monument que marca un punt decisiu en la història de l'art, el més important de tots els que s'han conservat i l'únic que continua totalment dempeus de la Hispània cristiana.

L'execució del mosaic de la cúpula s'ha d'atribuir a un taller transhumant, restes de tesselles i trossos de marbre de diferents colors van poder ser identificats en una habitació adjacent.

Els mosaics de la cúpula de Centcelles, l'extraordinària qualitat dels quals només s'ha pogut comprovar clarament després de la neteja dels darrers anys. Tenim un dels més importants monuments de l'època paleocristiana. Escenes monumentals de l'Antic i el Nou Testament, com les que adornen les grans esglésies de l'emperador Constantí el Gran, no s'han conservat a cap altre lloc, però sobretot la cúpula de mosaics ens proporciona la successió d'escenes pròpies d'un mausoleu per a un dels grans personatges imperials en el que escenes profanes i cristianes s'uneixen en harmoniós conjunt, oferint un testimoni únic d'aquells pocs decennis en els quals la religió de l'estat romà i el cristianisme recent arribat al poder coexistien i gaudien d'anàleg prestigi.

ELS EMPERADORS DEL MOSAIC DE CENTCELLES

Després de la programació, identificació i publicació dels cinc emperadors que es troben representats en les escenes del mosaic de la cúpula del Mausoleu de Centcelles i també que, entre altres figures que els presideixen, il·lustren personalment els seus quadres del mosaic de la cúpula. Vull fer esment de les vides i actituds d'aquests cinc personatges imperials que en el seu moment representaren el poder militar, cultural i econòmic dels seus governs respectius a l'època paleocristiana del segle IV. I per a tenir una visió i comprensió dels alts i baixos que exerciren dintre d'aquesta imponent època o el temps de la romanització ja decadent avui vull fer memòria dels naixements, vides, història i mort d'aquests governants que en el seu moment eren uns grans personatges.

En el llibre *Estudis de Constantí* número 36, any 2020, tinc publicat un article referent i favorable a la correcta interpretació històrica que conjuntament el professor Helmut Schlunk, el Dr. Theodor Hauschild i el Dr. Achim Arbeiter van realitzar i programaren sobre els cinc emperadors que es troben representats en els llocs rellevants, a les escenes imperials del mosaic de la cúpula de Centcelles i són: l'emperador Constant I, què es troba presidint el lloc més honorífic en mig del grup de caçadors i els quatre emperadors que estan asseguts en els trons de les catedres presidint honors dels seus acompanyants, al capdamunt de la cúpula hi al costat del cel. Són l'emperador Magnenci, catedra nord; l'emperador Constanci II, catedra sud; l'emperador Vetraní, catedra est, i l'emperador Decenci, catedra oest.

Constant

CONSTANT I. FLAVIUS JULIUS CONSTANS

Va néixer l'any 323 i va morir a Elna (Pirineus orientals) l'any 350. Emperador romà del 337 al 350 d.C. Tercer fill de l'emperador Constantí I el Gran i la seva segona esposa Fausta. Germà dels emperadors Constantí II (337-340) i Constanci II (337-361). Constant va ser associat a l'imperi amb el títol de cèsar a l'any 333, un càrrec que va compartir no només amb els seus germans sinó també amb Dalmaci i Annibalià, uns altres dos membres de la família imperial. Des d'aquell moment, Constanci va participar juntament amb el seu pare en les tasques de govern segons la divisió administrativa que existia del territori imperial, administrada cadascuna per un cèsar. En el repartiment, Constantí II va quedar

al front de la conflictiva zona d'Il·líria . A la mort de Constantí I el Gran cap dels cèsars es va proclamar august i van seguir governant en nom del desaparegut emperador. Al setembre del 337 els soldats de Constantí es van amotinar, incitats per Constanci II, i assassinaren a Dalmaci i a Annibalià, així com a la major part de la família imperial de la que només conservaren la vida els nens Gal i Julià, més tard conegut com l'emperador apòstata.

El 9 de setembre els tres fills de Constantí I el Gran es proclamaren augustos i dividiren el territori imperial en tres parts. El repartiment fou molt desfavorable per a Constant I ja que mentre Constanci II es va reservar Orient i Constantí II Occident, Constant només va rebre Il·líria, que a més quedava sota la tutela del seu germà gran Constantí II. La situació es va mantenir fins l'any 339 moment en el qual Constant I es va rebel·lar contra Constantí II i va ocupar Itàlia. L'enfrontament entre tots dels germans va tenir lloc a les proximitats de Aquileia, on el 340 Constantí II va perdre la vida en una emboscada. Després de l'assassinat, Constant I exercí com a únic august d'Occident. Constant I va emprar els anys posteriors a la defensa de les fronteres on va aconseguir frenar als sàrmates en el curs mig del Danubi, els alamans al Rhin i els escocesos a Britània. L'emperador d'Occident es va convertir en el primer defensor de l'ortodòxia cristiana, encara que la seva vida privada destaca per un comportament totalment amoral.

Constant va afavorir el retorn a la seva seu d'Atanasi, el bisbe catòlic d'Alexandria, que havia estat expulsat per Constanci II, que professava la religió arriana. Constant fou orientat en la seva política pels bisbes cristians, els quals gaudien a Occident d'un gran poder d'intervenció en els assumptes del govern ecumènic amb l'objectiu d'aproximar postures, però el seu objectiu fracassà. Durant aquells anys s'originaren greus tumults a Àfrica on els cristians que rebien tot tipus de suport de Constant es van enfrontar als donatistes, una secta rigorista que propugnava l'expulsió dels ministres indignes. El donatisme va reunir a molt diferents grups enfrontats amb la minoria de gent més romanitzada i fou la llavor de la revolta coneguda pel nom dels circumcellions, combatuda pel mateix Sant Agustí.

Les controvèrsies teològiques entre tots dos germans queden en suspens l'any 350, davant la usurpació de Magnenci a la Gàl·lia. Aquest era un oficial pagà i mig bàrbar de les tropes acantonades a Autum que fou proclamat august no només amb el suport de l'exèrcit, sinó amb el del prefecte del pretori, l'aristocràcia romana local i la de Marcel·lí, comes rei privada de l'emperador. La reacció de Constant no es va fer esperar: no només va acudir ell mateix sinó que envià el seu nebot Nepocià per fer front a l'usurpador. No obstant, quan va arribar a la Gàl·lia fou abandonat pels seus propis homes i es va veure forçat a fugir cap a Hispània (la Imperial Tàrraco) on pretenia agrupar noves tropes. Va ser aplegat pels homes de Magnenci i assassinat a Elna al febrer de l'any 350 a mans de Gaeso, que el va treure a la força d'un temple on havia buscat refugi.

LA POLÍTICA RELIGIOSA

La major part dels membres de la dinastia de Constantí el Gran van estar interessats d'alguna manera en la religió. Constant va promulgar un decret l'any 341 que prohibia sacrificar pagans. En el conflicte entre els cristians ortodoxos i els arrians Constant va donar suport als primers, mentre que el seu germà Constànci II va donar suport als darrers. Constant fins i tot va cridar al concili de Sàrdica a l'ortodox Atanasi d'Alexandria i a l'arrià Pau de Constantinoble.

Al igual que el seu pare, va ser molt decidit en defensar i propagar el cristianisme i les seves idees. Al 341 va promulgar (o renovar) la prohibició dels sacrilegis pagans i la pràctica de la màgia, encara que aquesta llei porta només el nom de Constant. Aquesta prohibició es repeteix a l'any 346 amb el seu altre germà Constànci II; per tant, s'aplica a tot l'imperi. El 342 s'estimula el tancament, però no la destrucció d'alguns temples pagans abandonats.

És també el primer emperador en promulgar una llei contra l'homosexualitat (vegeu el codi de Teodosi, IX, 7, 3), castigant amb la mort «l'home que s'acopli com si fos una dona» (*cum vir nubit in feminam viris porrecturam*). Les lleis de Constant, ell mateix homosexual, apunten als que la practiquen de manera passiva, submissa, ja que en el context de la societat romana, les relacions no s'ordenen entre homosexualitat i heterosexualitat, sinó entre dominació i submissió, considerant aquesta indigna dels homes lliures.

Constant s'oposa també al llarg del seu regnat als cristians adeptes al donatisme, particularment actiu a Àfrica, i aconseguix diversos èxits militars contra el bandolerisme que s'havia desenvolupat a la província.

A tot això va seguir una relació molt tensa entre els dos emperadors. Totes aquestes diferències no els fan arribar a la guerra. A l'any 346, no obstant, s'entenen entre ells i es comprometen a dirigir tota la seva terra com ho desitgin. Això significa que estan d'acord per portar cadascun la seva política religiosa sense que l'altre no hi vegi res de dolent. No obstant, es va oposar al seu germà Constànci II en la manera com afrontar l'arrianisme, una doctrina condemnada com a heretgia al concili de Nicea I al 325. Constant es mostra com a ferm defensor de la ortodòxia i el credo de Nicea, mentre que Constànci II promou, com feia el seu pare Constantí I el Gran al final dels seus dies, la causa arriana. Constant porta a terme una activa persecució contra els arrians i dona suport als niceans dissidents a l'Orient, com el patriarca Atanasi d'Alexandria.

El vèrtex d'aquest conflicte es porta a terme durant la controvèrsia per controlar la seu episcopal d'Alexandria. El patriarca Atanasi havia estat condemnat i expulsat del seu lloc després dels concilis de Tira el 335 i Antioquia el 341, on els arrians defensats per Constànci II eren majoritaris. Atanasi va apel·lar al papa Juli I, el qual amb el ferm suport de Constant, apel·la a la celebració d'un concili. Reunit a Sàrdica l'any 342, dona la raó a Atanasi, que és tornat a instal·lar en les seves funcions i portat a Alexandria en contra dels desitjos de Constànci II.

A tot això segueix una relació molt tensa entre els dos emperadors i totes aquestes diferències estan a punt de portar-los a la guerra. Al 346, no obstant, es posen d'acord i es comprometen a dirigir el seu propi territori com considerin oportú. Això significa que cadascun d'ells portarà a terme la seva política religiosa sense que l'altre es fiqui pel mig.

Magnenci

MAGNENCI. FLAVI MAGNE MAGNENCI

Va néixer a l'any 303 a Samarobriua, Gàl·lia. emperador romà del 18 de gener del 350 a l'11 d'agost de 353. Va ser un usurpador de l'Imperi Romà.

Magnenci va ser el comandant de les Herculianes i Dovianes, les unitats de la guàrdia Imperial. L'exèrcit, quan va començar a sentir-se insatisfet amb el comportament de l'emperador Constant va nomenar Magnenci a Autun emperador el 18 de gener de 350. Constant va ser abandonat per tots excepte per un grapat de servents i va ser assassinat poc després per unes tropes de cavalleria lleugera els Pirineus. Magnenci era d'origen franco-gal i un home de estatura atlètica, instruït i eloqüent, però cruel.

Magnenci va atreure ràpidament la lleialtat de les províncies de Britània, Gàl·lia i Hispània, en part perquè va mostrar-se més tolerant cap als cristians i els pagans. El seu control sobre Itàlia i Àfrica es va sustentar també sobre l'elecció dels seus homes de confiança per als càrrecs més importants. No obstant, la breu rebel·lió de Nepocià, un membre de la casa de Constantí mostrà a Magnenci que el seu estatus d'emperador havia de ser consolidat davant dels altres membres de la citada dinastia.

L'autoproclamat emperador va tractar de reforçar la seva influència sobre els territoris antigament controlats per l'emperador Constant, i es va moure cap a el Danubi. Vetranió, comandant de l'exèrcit de Panònia, havia estat escollit august

per les seves tropes a Mursa el dia 1 de març. Aquesta revolta tenia una imprompta de lleialtat, ja que Vetranió va rebre el suport per Constantina i Constanci II en persona va reconèixer Vetranió enviant-li la diadema imperial.

L'últim fill que restava de Constantí I el Gran, Constanci II, va interrompre la seva guerra a Síria contra Pèrsia i va marxar cap a l'oest. A pesar dels esforços de Magnenci per atreure Vetranió a la seva causa, el vell general va atrapar Constanci amb el seu exèrcit i va renunciar a la corona.

Després d'escollir Magnus Decentius (probablement el seu germà) com a cèsar i reunir tantes tropes com li va ser possible, el seu exèrcit i el de Constanci es van trobar a la batalla de Mursa Major a l'any 351; Magnenci va guiar els seus soldats a la batalla, mentre que Constanci sí que va passar el dia resant en una església propera. A pesar de l'heroisme de Magnenci va fer un assalt final el 353 a la batalla de Mons Seleucus, després de la qual es va suïcidar caient sobre la seva espasa.

Després de sufocar la rebel·lió de Magnenci, Constanci II va liderar una investigació pensada per descobrir els seus seguidors. L'agent més notori en aquesta recerca va ser el *primicerius notariorum* Paulo Catena.

Constanci II

CONSTANCI II. FLAVIUS CONSTANTINUS AUGUSTUS

Va néixer el 7 d'agost de l'any 317 a Sirmi (Sremska Mitrovica Sèrbia) i va morir el 3 de novembre de 361 a Tarso a Cilícia. Va regnar com a cèsar del 324 al 337 sota el seu pare Constantí I el Gran, i del 337 al 3 de novembre de 361 de coemperador amb Constant i Constantí II, i en disputa amb altres. Era el segon fill de Constantí I i de Fausta. Els tres germans van ascendir al tron junts, després de la mort del seu pare.

A l'any 340, els germans de Constanci es van enfrontar per les províncies occidentals de l'imperi. El conflicte resultant va provocar la mort del seu germà Constantí II i va deixar Constant com a governador de l'oest fins que fou assassinat l'any 350 per l'usurpador Magnenci. Constanci II no va estar disposat a ac-

ceptar Magnenci com a coregent i el va derrotar a les batalles de Mursa Major i Mons Seleucus. Magnenci es va suïcidar després de la segona batalla, deixant Constanci II com a únic governant de l'imperi.

Les seves següents campanyes militars contra les tribus germàniques van ser exitoses: es va defensar dels alamans al 354 i va tenir una campanya al llarg del Danubi contra els cuades i els sàrmates a l'any 357. En contrast amb això la guerra amb els sassànides continuà amb resultats diversos.

Al 351, degut a la dificultat de liderar sol l'imperi, Constanci II va elevar el seu cosí Constanci Gal al rang de cèsar, però fou assassinat tres anys després de ser acusat de tenir una natura violenta i corrupta. Poc després, al 355 Constanci va elevar el seu últim cosí supervivent, Julià (que era mig germà menor de Gal), al rang de cèsar.

Julià va reclamar el càrrec d'agust al 360 i es va iniciar una guerra. No obstant, no es va arribar a produir cap batalla perquè Constanci II es va posar malalt i va morir a finals de l'any 361, encara que abans va nomenar el seu oponent com a successor.

Constanci va néixer al 317 a Sirmi. Era el tercer fill de Constantí I el Gran i el segon amb la seva segona esposa, Fausta, que era filla de Maximià. Constanci va ser fet Cèsar pel seu pare el 13 de novembre de l'any 324.

A l'any 336 els disturbis religiosos a Armènia i les relacions entre Constantí i el rei Sapor II van causar la ruptura de les relacions entre Roma i la Pèrsia sassànida. Encara que va fer algunes maniobres de guerra inicials, Constantí va caure malalt i va enviar el seu fill Constanci a l'est a comandar les tropes de la frontera Oriental. Després de la arribada de Constanci II, el general persa Narsès, que possiblement era germà del rei, va entrar amb les seves tropes a Mesopotàmia i va prendre la ciutat d'Amida. Constanci va atacar fortament Narsès i, després de patir alguns revessos inicials, va derrotar i matar Narsès a la batalla de Narasara. Constanci va prendre Amida i va iniciar la refortificació de la ciutat, augmentant la longitud de les muralles de la ciutat i construint grans torres. També va construir una nova fortificació a prop de la ciutat i li va donar el nom d'Antinòpolis.

A començaments de l'any 337 Constanci II va anar a Constantinoble després de rebre notícies que el seu pare estava a prop de la mort. Després de la mort de Constantí el Gran, Constanci el va enterrar en una fastuosa cerimònia a l'església dels Sants Apòstols de Constantinoble. Poc després de la mort del seu pare, Constanci, suposadament, va ordenar una matança per acabar amb els descendents del segon matrimoni del seu avi patern, Constanci Clor (Constanci I). Flavi Eutropi va escriure, entre el 350 i el 370, que Constanci simplement va sancionar «l'acte enlloc de comandar-lo». La matança va acabar amb dos oncles de Constanci i amb sis dels seus cosins, inclòs Annibalià i Dalmaci, governants de Ponto i Mesia respectivament. La massacre només va deixar com a parents

masculins de Constantí el Gran a Constanci, el seu germà gran Constantí II, el seu germà menor Constant i els tres cosins: Constanci Clor, Julià i Nepocià.

Poc després, Constanci es va reunir amb els seus germans a la ciutat de Sirmi, a la Panònia, per tal de formalitzar el repartiment de l'imperi. Constanci va rebre les províncies orientals, fins i tot Constantinoble, Tràcia, Àsia Menor, Síria, Egipte i Cirenaica; Constantí II va rebre Britània, la Gàl·lia, Hispània i Mauritània Tingitana; i Constant, al començament sota la supervisió de Constantí II, va rebre Itàlia, Àfrica, il·líria, Macedònia i Acaia.

Posteriorment, Constanci II es va dirigir cap a l'oest, a Aquitània, per tal de resoldre la guerra amb Pèrsia. mentre que Constanci estava lluny de la frontera oriental A començaments de l'any 337, Sapor va reunir un gran exèrcit que incloïa elefants de guerra i va llançar un atac el territori romà, arrasant a Mesopotàmia i assetjant Nisibis. A pesar dels successos inicials, Sapor va abandonar el seu assetjament després que el seu exèrcit perdés una oportunitat per fer explotar el mur per fer-lo caure. Quan Constanci II es va assabentar que Sapor es retirava del territori romà, va preparar el seu exèrcit per a un contraatac on derrotà les forces enemigues.

Constanci va defensar la frontera oriental repetidament contra les invasions de l'imperi sassànida sota el regnat de Sapor II. Aquests conflictes es van limitar a assetjaments sassànides de les majors fortaleses de la Mesopotàmia romana, fins i tot Nisibis (Nusaybin), Singara i Amida (Diyarbakir). Encara que Sapor semblava sortir victoriós de moltes d'aquestes confrontacions, els sassànides no van ser capaços d'aconseguir gran cosa. Pel contrari, els romans van tenir una victòria decisiva a la batalla, en la qual van matar el germà de Sapor, a Narsès. finalment, Constanci va ser capaç d'aconseguir la retirada de la invasió i Sapor no va aconseguir res de significatiu.

Mentre tant, Constantí II volia tenir el control dels territoris de Constant, el que va portar els dos germans a una guerra oberta. Constantí II va ser assassinat a l'any 340 a prop d'Aquileia durant una emboscada.

Com a resultat de tot això, Constant va prendre el control del territori del seu germà mort i es va convertir en l'únic governant de l'Imperi d'Orient, que abastava dos terços del total de l'Imperi Romà. Aquesta divisió es va mantenir fins l'any 350, quan Constant fou assassinat per les forces lleials a l'usurpador romà Magnenci.

Com a únic supervivent de l'emperador Constantí I el Gran, Constanci va acabar heretant el càrrec d'únic governant de l'Imperi Romà i va prendre la determinació d'anar a l'oest per combatre Magnenci l'usurpador. No obstant, per tal de donar algun tipus de presència imperial va elevar el seu cosí Constanci Gal al rang de cèsar de les províncies orientals. Per tal d'assegurar la llibertat del seu cosí el va casar amb la seva germana gran Constantina.

Abans de plantar cara a Magnenci, Constanci va arribar a un acord amb Vetranió. Vetranió era un general lleial de la província d'Il·líria que havia estat

aclamat recentment emperador pels seus soldats. Just després Vetranió va enviar cartes a Constanci oferint-li la seva lleialtat, la qual cosa Constanci podria haver acceptat simplement per evitar que Magnenci tingués més suports. Aquests esdeveniments van ser estimulats per les accions de Constantina, que havia viatjat fins a l'oest per tal de casar-se amb Gal. Constanci, en conseqüència, va enviar a Vetranió una diadema imperial per tal de reconèixer el rang d'august al general. No obstant, quan Constanci va arribar, Vetranió va rebutjar el càrrec i va acceptar l'ofertament de Constanci de retirar-se a un lloc confortable de Bitínia.

A l'any 351 Constanci es va trobar amb Magnenci a Panònia amb un gran exèrcit. Posteriorment es va produir la batalla de Mursa Major, que va ser una de les més grans i més sanguinolentes entre els dos exèrcits romans. El resultat va ser una victòria de Constanci, però amb un cost molt gran. Magnenci va sobreviure a la batalla i va decidir seguir lluitant i es va dirigir al nord Itàlia. En lloc de perseguir el seu oponent, Constanci va dirigir la seva atenció a assegurar la frontera del Danubi, on en va passar els primers mesos del 352 en una campanya contra els sàrmates. després d'aconseguir els seus objectius, Constanci va avançar per Itàlia buscant a Magnenci. Aquesta acció va portar a les ciutats d'Itàlia a mostrar lleialtat a Constanci i expulsar les guarnicions de l'usurpador. Magnenci va avançar novament, aquest cop pel sud de la Gàl·lia romana.

L'any 353 Constanci II i Magnenci es van trobar a la batalla de Mons Seleucus, al sud de la Gàl·lia i, novament, Constanci resulta vencedor. Magnenci va descobrir que era inútil continuar amb la seva postura i es va suïcidar el dia 10 d'agost de l'any 353.

Constanci va gastar bona part de l'any 353 restant i de començaments del 354 en una campanya contra els alamans a la frontera del Danubi. La campanya va ser exitosa i els atacs dels alamans van cessar temporalment. Mentre tant, Constanci havia estat rebent notícies dels disturbis que causaven les accions del seu cosí Gal. Possiblement com a resultat d'aquests informes, Constanci va signar la pau amb els alamans i va viatjar a Mediolanum (Milà).

A Mediolanum Constanci convocà a l'Ursicinous, que era magister equitus (comandant de la cavalleria) de Gal, per raons que es desconeixen. Posteriorment, Constanci convocà Gal i Constantina. Encara que Gal i Constantina van obeir les ordres donades al començament, quan Constantina va morir a Bitínia, Gal va començar a vacil·lar. Això no obstant, després de ser convençut per un agent de Constanci, Gal va continuar amb el seu viatge cap a l'oest, i va passar a través de Constantinoble i Tràcia cap a Poetovi, a Panònia.

A Poetovi, Gal fou arrestat pels soldats de Constanci sota el comandament de Barbatio. Gal fou portat a Pula i interrogat. Gal va culpar dels problemes de les províncies de l'Est a Constantina. Això va enfadar a Constanci, que va ordenar l'execució de Gal. No obstant, ben aviat va canviar d'idea i va revocar l'ordre. Malauradament per a Gal, la segona ordre es va retardar per culpa d'Eusebius, un dels eunucs de Constanci i Gal va ser executat.

L'onze d'agost de l'any 355 el magister militum (comandant) Claudi Silva es va rebel·lar a la Gàl·lia. Silva s'havia rendit a Constanci després de la batalla de Mursa Major. Constanci l'havia nomenat magister militum al 353 amb el propòsit de detenir les tribus germàniques, un repte que Silva va aconseguir subornant les tribus amb els diners que havia recol·lectat. Un complot organitzat pels membres de la cort va portar Constanci a destituir Silva. Després de la revolta de Silva, va rebre una carta de Constanci convocant-lo a Mediolanum, però sense fer referència a la seva revolta. Unsicinus, que estava destinat a reemplaçar Silva, va subornar a alguns soldats i Silva fou assassinat.

Constanci es va adonar que hi havia masses amenaces fent front a l'imperi i que ell sol no podia resoldre-les totes. D'aquesta manera, el 6 de novembre del 355 va anomenar cèsar a l'únic parent que li quedava, Julià. Uns pocs dies després, Julià es va casar amb Helena, l'única germana de Constanci que li quedava viva. Poc després, Constanci va enviar Julià a la Gàl·lia.

Constanci va passar els següents anys resolent assumptes a la part occidental de l'Imperi, sobretot des de la seva base a Mediolanum. Al 357 va visitar Roma per primera i única vegada. Aquest mateix any va expulsar els invasors sàrmates i quades de Panònia i Mèsia inferior, i després va liderar un contraatac exitós a través del Danubi.

A l'hivern del 357- 358, Constanci va rebre uns ambaixadors de Sapor II que demanaven que Roma tornés les terres conquerides per Narsès. A pesar de rebutjar aquests termes, Constanci va tractar d'evitar una guerra amb l'imperi sassànida enviant dos ambaixadors a Sapor II.

Sapor II, no obstant, va llançar una altra invasió a la Mesopotàmia romana. L'any 360, quan les notícies informaven que Sapor II havia destruït Singara i pres Kiphas (Hasankeyf), Amida i Ad Tigris (Cizre), va decidir viatjar a l'est a enfrontar-se a la amenaça reemergent.

Mentre tant, Julià havia aconseguit algunes victòries contra els germans, que havien envaït una vegada més la Gàl·lia. No obstant, quan Constanci va sol·licitar reforços de l'exèrcit de Julià per la campanya oriental, les legions gal·les es van rebel·lar i van proclamar august a Julià. No obstant, degut a l'amenaça sassànida, Constanci va ser capaç de respondre directament a la usurpació del seu cosí d'una altra manera que no fossin les missives intentant convèncer Julià de deixar el títol d'august i de conformar-se amb el de cèsar. L'any 361, Constanci no va veure cap altra alternativa què enfrontar-se amb l'usurpador amb la força quan encara hi havia l'amenaça sassànida. Constanci havia passat bona part del començament de l'any 361 intentant sense èxit reconquerir la fortalesa d'Ad Tigris. Després d'un temps, es va retirar a Antioquia per tal de reagrupar les seves tropes i preparar-se per a una confrontació amb Sapor II. Les campanyes de l'any anterior havien infligit grans pèrdues als sassànides, encara que no van portar a terme cap altra ronda de campanyes aquest any. A pesar de les hostilitats, aquesta temporada Constanci va dirigir la seva atenció a fer front a Julià.

Constanci II va reunir les seves forces i va partir cap a l'oest. No obstant, quan estava arribant a Mapsuestia, a Cilícia, es trobava greument malalt i no va sobreviure per enfrontar-se a Julià. Aparentment, conscient que la seva mort estava propera, Constanci es va fer batejar per Euzoius, bisbe d'Antioquia, que era un semiarrià, i posteriorment va declarar que Julià era el seu successor legítim.

Constanci II va morir el 3 de novembre del 361.

Constanci II es va casar tres vegades: primer amb la filla del seu mig oncle Julià Constanci, el nom de la qual es desconeix. Ella era germana de Gal i mig germana de Julià. Ella va morir entre 352/353. Després es va casar amb Eusèbia, una dona macedònia oriünda de Salònica, que s'havia casat amb Constanci abans que derrotés Magnenci al 353. Ella va morir al 360. Finalment, l'any 360 es va casar amb Faustina, amb la qual va tenir el seu únic descendent, una filla pòstuma anomenada Flàvia màxima Constància, que posteriorment es va casar amb l'emperador Gracià.

Constanci va tenir un interès particular en els assumptes religiosos a l'imperi romà. Com a emperador cristià, Constanci va fer un gran esforç per promoure el Cristianisme a expenses del politeisme romà («paganisme»). Va promulgar diversos actes en aquest sentit. Constanci també va prendre part en donar forma a l'església.

A pesar d'alguns edictes promulgats per Constanci, no va intentar dissoldre els col·legis sacerdotals de verges vestals ni va actuar contra les escoles paganes. fins i tot va ordenar l'elecció d'un sacerdot per a Àfrica. A més a més, va mantenir el títol de pontífex maximus i va ser deïficat pel Senat romà després de la seva mort. La seva moderació relativa al paganisme es reflecteix en el fet que uns vint anys després de la seva mort, durant el regnat de Gracià, cap senador pagà va protestar sobre el que Constanci havia donat a la seva religió.

Entre els edictes relacionats amb el paganisme promulgats per Constanci (per ell mateix o juntament amb altres) hi ha: la prohibició de realitzar sacrificis, el tancament de temples pagans i edictes contra endevins i mags.

Tot i que se l'ha considerat com arrià, Constanci II preferia una versió que es trobava entre l'arrianisme i el credo de Nicea, posteriorment semiarrianisme.

Durant el seu regnat, ell va intentar modelar l'església perquè subscriuís la seva posició, convocant diversos concilis cristians. El més important d'aquests va ser el Concili de Rímini, i el seu bessó de Seleuca, que es van celebrar en els anys 359 i 360 respectivament.

Entre els edictes relacionats amb el cristianisme promulgats per Constanci (per ell mateix o per altres) hi ha: excepció del servei públic obligatori pel clergat, excepció del servei públic obligatori per als fills del clergat. Exempcions d'impostos per als clergues i pels seus servents i, posteriorment, també per a les seves famílies. Clergues i propietat privada. Els bisbes estaven exempts de ser jutjats en tribunals seglars. Les prostitutes cristianes només podien ser contractades per cristians.

També el judaisme es va enfrontar a algunes restriccions severes sota el govern de Constanci, que sembla que va seguir una política anti jueva en la mateixa línia que el seu pare, Constantí el Gran. En els començaments del seu regnat, Constanci va promulgar un edicte doble juntament amb els seus germans que limitava la propietat d'esclaus per als jueus i prohibia els matrimonis entre jueus i dones cristianes. Un edicte posterior realitzat per Constanci després de ser emperador únic decretava que l'Estat li podia confiscar les seves propietats a una persona cristiana que s'hagués fet jueva. No obstant això, les accions de Constanci per vigilar aquest assumpte podrien no haver estat tan intenses com els assumptes relacionats amb els negocis jueus, pel que sembla els jueus propietaris de negocis estaven sovint en competència amb els negocis que eren propietat de l'Estat. Constanci podia haver tractat d'atorgar un avantatge a les empreses de propietat estatal mitjançant la limitació dels treballadors qualificats i els esclaus disponibles per als negocis jueus.

Entre els edictes relacionats amb els jueus promulgats per Constanci, per ell mateix o amb altres, hi ha: el trasllat de dones teixidores per treballar amb els jueus o per treballar per al govern. Que els jueus no poguessin casar-se amb dones cristianes o que els jueus no poguessin intentar convertir a dones cristianes. Tots els esclaus no jueus comprats per un jueu serien confiscats per l'Estat. Si es provés que una persona s'havia convertit del cristianisme al judaisme podia veure confiscades les seves propietats per l'Estat.

En el crepuscle del seu temps imperial l'emperador Constantí el Gran va investir cèsars a tots els homes de la seva família; als seus tres fills: Constantí II, Constanci II i Constant; als vástags del seu mig germà, Flavi Dalmaci: Dalmaci i Annibalià i, probablement, també els petits del seu altre germanastre, Juli Constanci: Constanci Gal i Julià, el que seria emperador l'any 361-363, conegut com a Julià l'apostata; en total, 7 hereus.

Vetricià

VETRANIÓ

Va néixer a Mèsia i va morir a Prosa en una edat molt avançada, l'any 356. Emperador romà de l'1 de març del 350 al 25 de desembre del mateix any 350.

Va ser un general molt estimat pels seus soldats i va tenir el comandament de les legions d'Il·líria i Pannònia quan Magnenci va voler destronar l'emperador

Constanci II l'any 350. Després de tenir notícies dels propòsits de Magnenci, va escriure a l'emperador aconsellant-li que sense demora es dirigís contra l'usurpador i li va oferir el mateix temps el seu suport; però va cedir a les instigacions del seu exèrcit i de Constantina, germana gran de Constantí el Gran, i va consentir en revestir-se de la porpra imperial a Sirmium, al març del mateix any.

Segons es produeixen els esdeveniments, va pactar el començament amb Constanci, i més tard amb Magnenci. Per acabar, en una entrevista que es va celebrar a la rodalia de Sàrdica el dia 25 de desembre va abdicar en favor de Constanci II el poder que havia detentat durant deu mesos i es va retirar a Prusa, a Bitínia, on va acabar els seus dies satisfet de béns que li va atorgar l'emperador i practicant les virtuts cristianes. A Vetranió se li va permetre viure la resta dels seus dies com un soldat ras amb una pensió de l'Estat. Es creu que es va suïcidar sobre l'any 356.

Decenci

DECENCI. FLAVIUS MAGNUS DECENTIUS

Va néixer l'any 310 a Samarobriua, Gàl·lia, i Regne de Cèsar de l'Imperi Romà de l'estiu de l'any 350 a la tardor del 351 i va morir el 18 d'agost de 353 a Senonae. Va ser un germà de l'usurpador de l'Imperi Romà Magnenci.

Decenci va ser nomenat cèsar pel seu germà Magnenci entre 350 i 351 per tal de governar sobre la Gàl·lia, controlar el limes del Rin i assegurar la rereguarda del seu germà enfront l'emperador legítim Constanci II.

L'any 352 va ser nomenat cònsol i va repetir en el càrrec al 353 al mateix temps que el seu germà. No obstant això, la causa de tots dos va decaure progressivament i les tropes de Constanci II van vèncer Magnenci el 3 de juliol de 353 a la batalla de Mons Seleucus i aquest es va suïcidar a Lugdunum (Lió, França) el 18 d'agost.

Decenci desitjava que el seu germà hagués anat juntament amb ell amb les seves tropes per intentar oposar resistència a les tropes de Constanci II, però en conèixer la mort del seu germà es va penjar a Simonae.

Poc en sabem d'aquest personatge més enllà de les escasses referències a la crònica del govern de Magnenci. Com a germà d'aquest emperador hem de suposar que també tenia un origen «bàrbar».

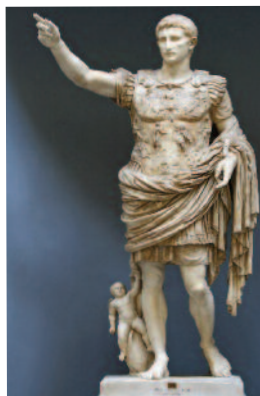
Es desconeix la seva formació i només apareix en el relat històric per haver estat proclamat cèsar per Magnenci, segurament com a resposta a l'idèntic privilegi atorgat per Constanci II a Constanci Gal. La proclamació de Decenci com a cèsar d'Orient segurament va tenir lloc a Mediolanum (Milà), adoptant com a denominació oficial la de Dominus noster Flavius Magnus Decentius nobilissimus caesar, en la qual l'element Flavius constituïa una forçada inclusió en la família Imperial dels descendents de Constantí I el Gran.

Va ocupar dues vegades el consolat, al 352 a la part occidental de l'Imperi Romà i al 353 únicament a les Gàl·lies. Diversos epígrafs, inclosos alguns a Hispània, recorden aquesta circumstància; el seu nom apareix com a part de la datació consular d'un epígraf funerari a Tàrraco (Tarragona), i associat a Magnenci apareix en mil·liaris de Bràcara Augusta (Braga, Portugal), San Mamede Quiratela (Redondela, Pontevedra) i Oliva de Plasencia (Càceres).

Després de la derrota de Magnenci enfront de Constanci II a Mons Seleucus (La Bâtie - Montsaleón, prop de Gap, França), i del suïcidi del monarca, Magnenci, l'agost del 353, Decenci es va penjar a Senoane (actual Sens, França), la capital dels senons, el 18 d'agost d'aquest any.

TEMPS HISTÒRIC DE L'ALT IMPERI ROMÀ

Comença amb Octavi, a qui al Senat concedeix el sobrenom d'August i el títol d'emperador, anomenant-lo des de llavors Emperador Cèsar August. Durant el seu regnat (27 aC) fins a l'any 14 dC (August era nebot i hereu de Juli Cèsar). L'emperador August pacifica tot l'imperi i realitza una política defensiva de contenció de fronteres amb l'ajuda d'un exèrcit permanent de 28 legions, cadascuna de les quals es compon de deu cohorts, de 3.000 infants cadascuna, en un principi.

Cèsar August

En començar l'era cristiana, August havia aconseguit pacificar totalment Hispània després de vèncer els càntabres i asturs, i França després de la victòria sobre els aquitans. També Numídia (actual Algèria) al nord d'Àfrica, havia quedat pacificada després de la derrota de Jugurta (rei de Numídia). La guerra defensiva es veu coronada per l'èxit a Occident, amb la conquesta de Germània. A orient, la formació de l'estat vassall d'Armènia serveix de contenció als parts. Durant el regnat de Tiberi (14-37) el govern evoluciona del liberalisme a la tirania seguint models grecs, treient poder al Senat i acontentant el poble amb espectacles gratuïts. Aquesta política la segueixen els seus successors, Gaius Calígula (37-41), Claudi (41-54) i Tiberi Claudi Neró (54-68), amb qui s'acaba la dinastia Júlia-Clàudia, i a la qual succeeix la dinastia Flàvia, amb els emperadors Vespasià (69-79), Titus (79-81) i Domicià (81-96).

Els emperadors de la dinastia julio-clàudia van dominar als parts (52-67) i van conquerir les Illes Britàniques. Els emperadors flavis van acabar amb la rebel·lió jueva (70), conquerint Jerusalem i dispersant els jueus per la Mediterrània i consolidant les conquestes dels seus antecessors a Britània i Germània. A l'interior continua la tensió política entre el Senat i els emperadors, per les pretensions de governar amb poders absoluts. Aquesta lluita acaba amb la victòria del Senat, un dels membres de la qual, Nerva (96-98), es fa amb l'imperi, després de l'assassinat de Domicià, i restaura el Principat, amb el que comença l'època de l'imperi liberal (segle II), les característiques del qual són: consagració de l'emperador els interessos de l'Estat, pau interior i exterior, concòrdia entre emperador i Senat i successió del més idoni.

Amb Trajà (98-117) l'Imperi assoleix la seva major extensió. El seu successor, Adrià (117-138) es limita a conservar la conquesta, però el seu autoritarisme mina les bones relacions amb el Senat, restablertes amb Antoninus Pius (138-161), però ni aquest ni els seus successors, Marc Aureli (161-180) i Còmode (180-192) són capaços de solucionar la crisi econòmica causada per una disminució de la població, el comerç deficitari amb la Xina i l'Índia, l'augment de la burocràcia, despeses cada vegada més grans en la defensa de les fronteres i menors extensions de terres cultivades.

Assassinat Còmode (192), se subhasta el tron Imperial, què és comprat per Didi Julià, mentre les legions d'Il·líria (a l'antiga Iugoslàvia), els d'Orient i d'Occident proclamen emperador Septimi Sever, Desceni Níger i Clodi Albí, que emprenen la lluita pel poder. Victoriós Septimi Sever (193-211) restableix la disciplina de l'exèrcit, acaba amb l'anarquia interior i concentra el poder en les seves mans. Amb la cessió de l'imperi als seus fills Caracal·la (211-217) i Geta (211-217), queda fundada la dinastia dels flavis. En assassinar el seu germà, Caracal·la (el seu nom veritable era Marc Aureli Antoni Bisià, apodat Caracal·la per la capa curta d'aquest nom que sempre usava) es constitueix en amo absolut del poder, que deixa en mans de la seva mare Júlia Domna. Durant el seu regnat s'estén al dret de ciutadania a tots els habitants lliures de l'imperi, pràcticament dominat

per les legions, per la qual cosa podem considerar que el segle III és l'època militar. Efectivament és l'exèrcit qui deposa i nomena emperadors, i el que, al cap i a la fi, resol el problema de les fronteres, amenaçades a occident pels bàrbars, englobant sota aquest nom les tribus que no pertanyien a l'imperi que des del Nord d'Europa amenaçaven els límits romans de la conca del riu Danubi.

Amb la mort d'Alexandre Sever (235), últim emperador de la dinastia dels severs que intenta restablir el Principat i l'harmonia amb el Senat, i que és assassinat pels seus propis soldats, torna l'anarquia. Els emperadors nomenats pel Senat s'oposen als escollits per les legions. Un d'aquests, Deci (249-251), vencedor dels bàrbars que havien penetrat a l'Illíria (248) a través de la frontera del Danubi. Un cop mort Deci, en la lluita contra els gots, es disputen l'Imperi diversos generals, d'entre els quals domina Valerià (253-260), que combat els bàrbars a Occident i els perses a Orient, i no pot impedir la segregació de les Gàl·lies i de Síria, dominada aquesta regió pel poderós monarca de Palmira Odonat, senador i més tard emperador de Palmira (254-267), el qual succeeix la seva esposa Zenòbia. Fins a Aurelià (270-275) no s'aconsegueix la reunificació de l'imperi.

COMENÇA EL BAIX IMPERI ROMÀ

Amb Dioclecià (285-305) comença el baix imperi romà o última època de l'imperi romà a Occident. Durant el seu regnat augmenten les persecucions contra els cristians, que ja havien començat amb Neró, i es crea la primera tetrarquia amb la finalitat d'aconseguir un millor i més complet govern de l'imperi i evitar les

Constantí, el Gran

usurpacions. La primera tetrarquia la constitueixen dos augusts, Clor i Galeri. Ni el sistema ni els designats aconsegueixen imposar-se, però l'obra de Diocleciana és duradora per les reformes portades a terme en les estructures polítiques, administratives, econòmiques, socials i religioses. Despulla al Senat de tota autoritat i funció de govern; agrupa les províncies en diòcesis al davant de vicaris que, a la vegada, depenen dels prefectes del pretori i retorna a l'emperador el caràcter de divinitat que se li havia assignat en un altre temps. La seva renúncia al tron i la de Maximí (305) provoca l'anarquia quan l'any 307 hi havia set emperadors que lluiten entre ells. Vencedors Constantí i Licini, es forma una diarquia (anys 313-323).

La unitat religiosa d'aquesta nova fase de l'imperi la constitueix el cristianisme, amb la qual Constantí es mostra tolerant, i acaba així l'època romana de les persecucions contra els cristians. La unitat política es restableix en guanyar Constantí a Licini (323) i quedar com a amo absolut del poder. Per tal d'evitar la ruptura de la veritat religiosa, amenaçada ara pels arrians, convoca el concili de Nicea (325), que condemna l'arrianisme, amb intervenció de l'autoritat civil en el seu càstig. Per tal d'assegurar la successió institueix el sistema hereditari. Tot aquest muntatge té una gran falla en substituir les legions romanes per tropes bàrbares com a forces de xoc, ja que aquesta mesura suposa defensar-se dels enemics de l'imperi (els bàrbars) amb els seus propis enemics. L'imperi romà que és ja un imperi cristià encara que l'emperador no arribi a convertir-se al cristianisme s'assembla des de llavors a una gran plaça assetjada des de dins.

Constantí, anomenat el Gran, erigeix en capital de l'Imperi Romà d'Orient la ciutat per ell fundada de Constantinoble (actual Istanbul) en l'emplaçament de l'antiga Bizanci, construïda pels grecs l'any 660 aC.

A la seva mort, l'any 337, divideix l'Imperi entre els seus fills masculins: a Constantí II, Àfrica, excepte Egipte, Hispània i les Gàl·lies; a Constanci, Àsia, Egipte i la regió dels Balcans, i a Constantí III, Itàlia i l'Illíria.

Constanci, de religió arriana (segons la qual el Verb no és igual o consubstancial al Pare) unifica l'imperi, però cedeix les províncies occidentals al seu nebot Julià apòstata del cristianisme, i s'instal·la a Constantinoble. Després de la mort de Constanci (361) i de Julià l'apòstata (363) s'obre un nou període d'anarquia. Jovià (363-364) restaura el cristianisme i Teodosi I el Gran torna a unificar l'imperi, dividint-lo a la seva mort (395) entre els seus fills Arcadi (Orient) i Honori (Occident).

Al llarg del segle V es van aprofundir les diferències entre l'Imperi Romà d'Orient (Imperi Bizantí o Bizanci) i l'Imperi Romà d'Occident. Amb la deposició de l'últim emperador d'Occident, Ròmul Augústul, l'any 476, portada a terme pel rei dels hèruls, Odoacre, s'acaba l'Imperi Romà d'Occident que es descompon en diversos estats.

LLIBRE DE VISITES

Quan els treballs de restauració del mosaic de la Cúpula i també de les excavacions arqueològiques ja es trobaven molt avançats començava a comentar-se que els membres de l'Institut Arqueològic Alemany havien programat i realitzat conjuntament amb altres tècnics treballs de protecció i restauració dels mosaics de la cúpula de Centcelles i excavacions arqueològiques en els terrenys de Sant Bartomeu. De seguida van començar a venir a Centcelles els visitants més propers, com per exemple, professors, mestres d'escoles, metges, veïns de Tarragona, etcètera. Després van començar a visitar el monument molts intel·lectuals estrangers o internacionals.

El professor Schlunk i el Dr. Hauschild, en veure que la majoria eren visitants intel·lectuals, perquè expressaven els seus comentaris i efectes d'admiració cap als treballs realitzats van decidir posar un llibre de visites i així quan jo acabava d'ensenyar-los i explicar-los tots els treballs i la representació de les escenes dels dibuixos dels quadres del mosaic de la cúpula els assenyalava al llibre de visites i qui volia podia expressar les seves opinions escrivint en les seves fulles en blanc en el Llibre d'Or.

Per tenir una petita mostra dels interessants elogis que ens brindaven aquests intel·lectuals visitants. La majoria del gran saber històric i arqueològic, expressaven i reflectien les seves opinions escrivint-les en el llibre de visites. Aquest llibre té un total de 242 pàgines emplenades o escrites pels visitants de Centcelles, durant el període dels anys 1959 al 1973. Aquest any de 1973 és quan es van treure els pisos i tota l'obra moderna que pertanyia a l'habitatge que havia construït l'antic propietari o masover a dins del monument. També la cripta l'havia utilitzat per a reformar-la i li havia servit per fermentar el raïm i el vi, i la sala de sobre de l'habitatge o del pis servia de golfes per posar algunes caixes amb llibres, trastos i gerres per guardar l'oli. La sala quadrilobulada servia com a corral, s'hi trobava alguna gàbia de conills i també el corral de les gallines. La sala amb l'absis del costat est era el garatge, que guardava un cotxe anomenat "ràbia", una tartana i un cavall de raça i dos gossos de raça perdiguers anomenats Pi i Nei.

Vull remarcar que tots els visitants que entraven dins del monument només podien contemplar la cúpula i el seu mosaic pujant per l'escala del primer pis i arribava a l'altre pis (la golfa) i com és comprensible en aquesta alçada es podia contemplar amb tant de detall les pintures al fresc dels diferents colors dels mosaics i les mirades penetrants dels rostres de les figures que et miren fixament.

Aquest dia 22 de novembre de 1973, el professor Helmut Schlunk em va dir que s'emportava el llibre de visites cap a l'Institut a Madrid i em va deixar constància i admiració dels meus treballs realitzats a Centcelles.

A Luis Papiol Molné

que durante quince años
se distinguió en los tra-
bajos de excavación y
restauración del monu-
mento de Centelles,
y de su cúpula de mosaico
por su competencia y
carino

como recuerdo y testimonio
de mi gratitud y amistad

Centelles, 22 de Noviembre de 1.973

Jelmar Hurtado

25-6-59

Liliana Musialini de Ravenna
Mosaicista (ITALIA)

[Signature]
Directo. Gen. de Bell. Art.
2 Mayo 1959

und Frau

[Signature]

und Frau

2 Mayo

Don Francisco Jünger Almey
Comisario General del Patrimonio Artístico Nacional

Don Alejandro Ferrant
Comisario del Estado

Sr. Guás
Präsident der Diputación

Sr. Ainoud Lasarte
Director del Museo de Barcelona

Sr. Ventura Solsona
Director del Museo de Gerona

Francisco Morera
Arzobispo de Tübingen

Amshar Harper

21.9. - 21.10.61

41

Mylobog Loreus 18.9. - 23.10.61

W. James White, 20 October 1961

Srs Schlenker /
Virgen de Paz
un saludo muy afectuoso
de su amigo
Wojciech Rudzinski

→ 1-9-11-61

Manfred 9-11-61

Manfred Vogelahn

11.-11.-1961

Virgen de Paz
oct. - nov. 1961

Norman W. Gray

Manager
Bank of London & South America Limited
Barcelona

Pedro Batlle Huguet, Sr.

Canónigo de la S. I. Catedral M. y P.
Director del Museo Diocesano

Ntra. Sra. del Claustro, 1.º, 2.º
Teléfono 2843

TARRAGONA

Proveedores para el

año Barcelona 14, del 16-17.12.1961.

Mit großem Interesse die Reparationen,
arbeiten verfolgt.

Robert DELIEU
Radio-diffusion - Télévision Belge.

57

Cette fois mes yeux de prospecteur -
trouvent M. Louis Papiol réalisant son ambition -

White MSL-

Dr. S.

un monument de expérience intellectuelle

Manoia Sella Tomus

Manoia Sella

ITALIA

Daniel E Woods,
Manhattanville College
Purchase, N.Y. 25-VIII-62

Norman C. Dungey
Dartmouth College
Hanover, N.H. Aug 25, 1962

for entrance

Walter W S Cook 25-VIII-62

DANIEL E. WOODS
PROFESSOR OF CLASSICS

WALTER W. S. COOK

MANHATTANVILLE COLLEGE, PURCHASE, NEW YORK

INSTITUTE OF FINE ARTS
NEW YORK UNIVERSITY

1 EAST 19TH STREET
ON FIFTH AVENUE
NEW YORK 21, N. Y.

Llibre de visites del monument de Centcelles. Any 1962.

La Comunitat de Folles en ocasió del Jubileu de St. Pau ha
missat Centelles.

2 de maig de 1963.

J. Edmund A.
Abat de Folles.

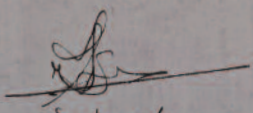
Joaquín Uruñiz Pizarro, Port.
Colegio Nra. Sra. de la
Merced. Montblanch.
16. mayo. 1963.

Gran estimat: exemple dels arqueòlegs - excavadors
del nostre país. aquesta tassa m'agrada per profeta
i cop els tècnics alemanys.

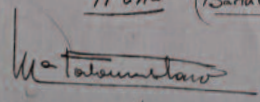
El Jordi de Espinelli - 23-V-63.

Es llavors contemplar el meravellós treball que els del nostre país
haurien oblidat i que amb tant d'entusiasme els tècnics alemanys han
portat a terme.

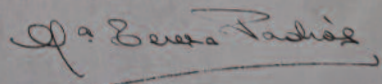
amb la felicitació de

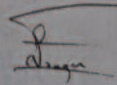
Sentros na'
ti una (Bardalona)

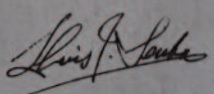
José Luis Pachis Reyrol
conservador del Museu de Bardalona
co Director de les excavacions de Santoni

Merci beaucoup à mon sympathique guide dans toutes les
archéologiques qui ont pris nom de Centelles.

3-6-1963

Final de Campaña de las excavaciones.
Constanti, 15. Noviembre 1963

85

Silencio a todos os pido
y qui prestis atención,
porquí lo que ahora os digo
me sale del corazón.
Hemos llegado al final
de una nueva temporada,
todos sabemos igual,
lo que se empieza se acaba,
aunque no estén acabadas
todas las excavaciones,
aquí estamos los pioneros
para nuevas temporadas.
Al nuestro lema es trabajar
cumpliendo nuestro deber,
y las órdenes que nos dan
saberlos obedecer.
Pues aún sin ser de la sierra
somos removiendo tierra,
y descubriendo los muros.
Trabajamos en los cortet
traciéndolo en bajas capas,

Libre de visites del monument de Centcelles. Any 1963.

Mi inmensa felicitación a los arqueólogos alemanes por el profundo estudio de las ruinas de Centcelles.

22-XI-1964

Juli Baurant

[Signature]

Mis elogios más entusiastas para el Dr. Sauer y sus colaboradores en esta magna obra de restauración, tan necesaria para la Historia de nuestro Imperio Ferrugoso.

22-XI-1964

[Signature]
Cronista de la Gran Diputación

Montserrat Serra de Thoragat

[Signature]

[Signature]

Estelina Vallés Melcior

Amb el Dr. Sauer per cap. i per una m. Joan de la Riba. hem viatjat Centcelles amb els companys de l'organització

[Signature]

[Signature]

M. Oliva de Davenede

g. Masanylló

Libre de visites del monument de Centcelles. Any 1964.

Bravo pour le magnifique travail de restauration
d'jà effectué et notre admiration pour l'amour
avec lequel ces mosaïques sont décrites et détaillées.
C'est un ensemble unique en Espagne!

Ant. Artésio

20 août 1965

J. Joffaux

Conservant en votre ere atomique

A. Joffaux

~~Artésio~~

[Signature] 20 août 1965

J'ai aimé venir voir à cette

M. Brissant

époque - Boite - 20-8-65

21 août 65

[Signature] (1965)

22 Août 65

[Signature]

21/8/65

[Signature]

[Signature]

J. P. [Signature]

23.8.65

[Signature]

[Signature]

[Signature]

Une einzigartige Überwachung!
Vielen Dank für die freundliche
Erklärungen

J. Vogel, J. Vogel
aus Karlsruhe 24.8.65

Llibre de visites del monument de Centelles. Any 1965.

exp. Rollins

Yak Hane

169

31.7.66

Ein roemer Zentrale fiktive mit nach
Centelles, wie wir find diesen
Zentrale äißern oculibus!

E. Pöschel, Hannover
Dybborg Mühlberg
Ulrich Aus-Schubert

1/9/66

Un jeune archeologue Français en vacances et de
passage ici à Centelles. Si tous les chantiers archéologiques
Français étaient organisés et entretenus de la façon dont
Centelles l'est, le travail progresserait beaucoup
plus rapidement. Je félicite donc tous les organisateurs
et les fouilleurs de ces chantiers continus de la façon
dont ils s'y sont pris, d'autant que le mausolée est l'un des
plus intéressants que j'ai pu adresser: M. Alain Doyler
20 av de Robaolo

88. 11 Die
France

5-VIII-66

Ein prachtig verbild van preservang van een antiek monument,
helpen vervolg en dinst. Mojen welen de weg naar dit myn my antiekend
monument vinden!

Diemand
Klan

Libre de visites del monument de Centelles. Any 1966.

1. agosto 1967
Félicitations pour la restauration de ce
chef. et perris. M. Pichon

Admiramos entusiastas todo el trabajo realizado
¡Quimo! y ¡adelante!

- Non equalem cur

9.9.1967

J'ai fait un moment de temps à regarder en très petits caractères
fontaine de frs de non - ~~chez~~

J'ai été très intéressée par cette œuvre archéologique

Lolita Sanchez

Tengo mucha admiración para este trabajo de restau-
ración J. Pacoste

J. Labarte 9.3.67

Blabart

Ravi par d'avis extraordinaires mosaïques - et bonne conserva-
tion, aut) remarquable) restauratrice)

10/8/67

Esperemos que algun día sea realidad

Joseph L. 10.8.67

13.4.1968

205

Mi legered Eppinger, Manou, Stefan
Egon Eppinger

May den lilla bevisen 17.12.67 fästa
mit familien samt. Inga praxiska be-
visligt. Gracias Luis! por todo!

13.4.68

Josepang Santan
Pascual Aurem
Pedro Paulus

V. coute Villabriga
13-4-68

Lourdes ~~from Anty~~

Cyry Wierszko
Hedy Wierszko

16.4.68

Lina Hunter

20-4-68

Agro Bellini 20 4 '68 Università Padova

Aina Della Barta Borsari - Padova 20/10/68

Gian Piero Dalle Barte

Giovanna Bellini

Università di Padova

Gian Louren

di Torino (Italia)

Alonso Bettogno Università di Padova

Adrian PADOVA 20-4-68

Libre de visites del monument de Centcelles. Any 1968.

Recet de Jacoben Saul fin de l'oeuvre Filmmag
and Exhibition
Karl Selicher P.P. 69 Väter Hauck

9.8.1969

- Un travail de restauration magnifique, un attrait vivant pour ce pays d'Espagne. Muni à M. Luis Papiol qui nous fait un guide précieux - H. Tevenaz - 12 rue Prof. Tassinier - Lyon. France. ingénieur, membre de la Société Française d'Archéologie.

12-8-1969

- une agréable surprise, face à la tristesse que causa l'absence de la fondation

[Signature]

Carlos M. Ponce, Paramonts. Depart de luedios Audiovisuales
Ministerio de Educación y Ciencia.

13-8-1969

Une visite passionnante, conduite par un guide accueillant, qui a su, pour nous, recenser toutes les vestiges du passé

Yves PARIS

13/8/69 A fascinating project broadening mankind knowledge.
Barcroft Swaddell Clark University, Massachusetts, U.S.A.

14.8.69

Travail de longue haleine que nous avons été de voir terminé.

M. Villiers et Marie FRANCE

[Signature]

16.8.69

Marie-Denis Amster et famille
Vice-recteur Université de Lausanne (Suisse)

Un beau travail et une découverte intéressante pour la Touraine

Claude Jenotet, architecte des monuments
historiques à Leuvenne (Suisse)
7 de agosto 1970

J. de Hoog
Ela-Hoog-Bremer 15 augustus 1970
S.P.H. Kokken. Ryswyk Holland.

L. Pulinckx y familia.
15 ag. 1970 - Bélgica.
muchas gracias.
17 augustus 1970.

Y. Benthoo A. Heemant De Leenay
Sombres. Bélgica.

Jean Joseph Keller, Duren - Mariaweiler
20. VIII 1970 e Margret Keller Aleman
Paul Keller Duren Benkersdorf.

Karel Keller Duren-Mariaweiler 10 Jahre alt
Alemania *

Kirchmayer
ingénieur Kirchmayer
Paris Paris
avec leur Professeur de dessin Paris
Félicitations pour
le patient travail de reconstitution
plein de tact.

J. Rudolph
J. Rudolph 25.8.71

~~Handwritten signature~~

279
Kilgusel Inbi 25.8.71

25.8.71 Deter Salmeida
Xaus Schickler
Yeni Sige

26-VIII-71

M. Teresa Ruiz Blou

(10 años)

~~Handwritten signature~~

Celia Tanera

~~Handwritten signature~~

~~Handwritten signature~~

Très impressionné par ce magnifique monument. Je félicite tout ceux qui en ont eubépué la restauration. Pour l'art est éternel.

28.8.71

~~Handwritten signature~~

En el mes y en nombre de los amantes del arte de Pallarós, doy las gracias al Sr. Pabrot por su amabilidad y obsequios que con sus generosas fuerzas han conseguido la conservación de la antigüedad.

29-VIII-71

~~Handwritten signature~~ & enese Rigau

~~Handwritten signature~~

Llibre de visites del monument de Centelles. Any 1971.

289

Heute ist der Tag auf den wir uns sehr gefreut haben,
noch den wir noch lange Zeit den schönsten besuchte
Kurt Kliffens aus Wöhr mit Frau.
11. Juli 1972
Kurt Kliffens

Centcelles war eine Reise wert

7. Juli 1972

H. Otten

6. Juli 1972 Thib. Christa, Veronica u. u. u.

8 juillet 1972. Famille Braquet et Perotti de Tarbes et Pau France
G. Braquet ~~Famille~~ ~~Perotti~~

Hemos venido hace 4 años y el trabajo que se hace
es magnifico vendremos otra vez ~~Jaime~~

Interesantísima la reconstrucción que se hace
10-VII-72 Adela Gómez de Ucelay

~~Elis Vidal~~ ~~José Botto~~

Admiramos la cultura romana en estos
bellos mosaicos. Valete!

Amparo Heróles

Mi Ángel de la

~~Paula~~

Si hic males, te writ amor Torracomo
14. Julio 1972

Centelles 23-8-73

Monfrel *[Signature]* una Dagmas Curran

Centelles 24-8-73 Oreek inidiak salbatazko dabillan zientifiko
ta antropologian, eskerrak emonbikoz gisodi gostiak

[Signature]

H. G. PFLAM

Centelles 24-8-73

Centelles. B-7-20 Foto, J-P. Port ochot
[Signature]

Centelles ; Un encanto del pasado!

[Signature]

Centelles Acces difficile mais quelle récompense!
Plaisir de Yamp - Joye du passé -
Félicitations à tous ceux qui travaillent ici -
A Bonelles Paris -

je trouve que c'est très beau Isabelle Delabre

Très beau monument. 25 août 1973 *[Signature]* *[Signature]*

Magnifique monument et félicitations à l'équipe qui le restaura.
25.08.73 *[Signature]*

Estupendas las interpretaciones de las escenas
y una felicitacion a los restauradores

[Signature] *[Signature]*
27/8/73 *[Signature]*

Emilia Je Conservadora
27-8-1973 *[Signature]*

Llibre de visites del monument de Centelles. Any 1973.

El primer projecte portat a terme per l'Institut Arqueològic Alemany va ser precisament el dedicat a la vil·la romana de Centcelles. La direcció d'aquests treballs va ser responsabilitat de Helmut Schlunk i de Theodor Hauschild. Les estances centrals del conjunt de l'antiga vil·la, que daten de la segona meitat del segle IV dC. i encara avui es conserven, van ser utilitzades com a habitatge fins al 1959, any en què fou adquirida per l'Institut i es va iniciar un procés d'investigació i recuperació que va culminar el 1978 amb la donació del conjunt a l'Estat espanyol per part del govern alemany. Avui dia el conjunt arquitectònic de Centcelles depèn de la Generalitat de Catalunya.

En aquest procés destaca la investigació realitzada sobre el mosaic de la cúpula, que es conserva en gran part. Es va portar a terme la fixació, restauració i neteja, el calc de totes les imatges representades a escala natural, la documentació fotogràfica exhaustiva i la recomposició esquemàtica de les imatges desaparegudes.

També es van realitzar l'excavació de la vil·la i la publicació de l'edifici principal amb el mosaic de la cúpula. En aquesta obra es fa una comprensió d'interpretació que és fonamental per al coneixement de la història i de l'antiguitat tardana del Mausoleu de Centcelles.

Nota: al meu article dels *Estudis de Constantí* núm. 36 (2020), «Els principals camins de la història, la cultura i l'art condueixen i s'agrupen a Centcelles. Pintures i mosaics», al peu de foto de la pàgina 44, on diu «els quatre encaputxats» hauria de dir «els quatre entronitzats», i a la 49, on diu Constant II hauria de dir Constanci II.